

HÅNDBOK FOR AVLØSERE I LANDBRUKET - HMS

Innhold

INTRODUKSJON	2
VELKOMMEN MED PÅ LAGET!	3
HVA OG HVEM ER NORSKE LANDBRUKSTENESER (NLT)	4
HMS - helse, miljø og sikkerhet	5
VARSLING - av ulykke	6
BRANN - ta ansvar	7
FØRSTEHJELP - redder liv	8
LIVREDDENDE FØRSTEHJELP - noen hovedpunkt	9
FORURENSNING - vern om miljøet	10
PENICILIN - skal ikke i melketanken	11
BESKYTTELSE - personlig verneutstyr	12
KJEMIKALIER - farlige stoffer	14
GASS - er livsfarlig!	15
SYRE - etsende stoff	17
PASS DEG - for fallulykker!	18
PASS DEG - for traktorulykker!	19
HUSDYR - vær oppmerksom!	20
HELSE - tenk helse når du jobber	20
INTERNKONTROLL - mål	22
AVLØSER - allsidig erfaring	23
AVLØSERLAGET - ditt kontor	24
ÆRLIGHET - gir god kommunikasjon	26
RETTIGHETER - og plikter	27
REGLER - lov, forskrifter og ansvar	28
KSL OG HMS - kvalitet i alle ledd	30
FORSIKRING - trygghet for alle parter	31

INTRODUKSJON

Denne boken er laget til deg som skal arbeide som avløser/landbruksvikar i landbruket. Den er laget for at du skal få nødvendig informasjon om yrket, særlig med tanke på Helse, Miljø og Sikkerhet på din arbeidsplass.

Redaksjon:
Åse-Marit Sørlien
Turid Leirvoll Øverås

Revidert 2017

Rettighetene til håndboken, tekst og layout tilhører Norske Landbrukstenester og forfatterne. Materialet kan ikke brukes/kopieres til kommersielt bruk uten tillatelse fra Norske Landbrukstenester.

© **NLT 2009**

VELKOMMEN MED PÅ LAGET!

Velkommen med på laget som produserer maten vi spiser hver dag. Produksjonen foregår på private gårdsbruk spredt rundt i alle landets bygder. Takket være den norske bonden er landet vårt selvforsynt med melk, kjøtt, egg og andre viktige matvarer. Avløseren er en viktig brikke i denne produksjonen og er med på å gi bonden en bedre hverdag.

De fleste bønder er medlem i et avløserlag og bruker laget til å rekruttere avløsere slik at de får regelmessig fritid, avlastning i onnetider og avløsning under sykdom.

Avløserlagene påtar seg arbeidsgiveransvaret for avløserne. Vår målsetting er å arbeide for et godt og trygt arbeidsmiljø samtidig som vi unngår forurensning av det ytre miljø så langt det er mulig. Fra og med 2008 så er avløserlagene også ansvarlig for landbruksvikarordningen i velferdsordningene. Dette var tidligere en kommunal tjeneste.

Vi ønsker å være en god tjenesteyter for bonden ved å levere avløsertjenester av høy kvalitet. Vi ønsker at bonden får overlevert arbeidsplassen ryddig og presentabel etter fullført oppdrag. Denne boken er et middel til å nå disse målene.

Takk for at du valgte å bli avløser!

Med hilsen
Norske Landbrukstenester

HVA OG HVEM ER NORSKE LANDBRUKSTENESER (NLT)

NLT er en medlemsorganisasjon for avløserlagene i Norge. Medlemmene i NLT er avløserlagene i Norge som representerer ca 35.000 gårdsbruk. NLT er styrt og eid av bøndene gjennom dette medlemskapet. Hovedkontoret ligger i Kvinnherad i Hordaland.

NLT har som formål å arbeide for medlemmene sine interesser og å bidra til at den norske bonde skal få best mulig velferd, arbeidssituasjon og driftsresultat.

NLT arbeider for å øke kompetansen i de lokale avløserlagene, slik at de kan bli - profesjonelle tjenesteytere for landbruket. Først og fremst på formidling av arbeidskraft og personalforvaltning.

NLT arbeider sammen med de lokale avløserlagene med rekruttering og kompetanseheving av avløsere, og for å bedre arbeidsforholdene for avløserne.

NLT gir gode forsikringsordninger for de ansatte.

NLT er en pådriver overfor forhandlingspartene og forvaltningen, for å bedre bondens velferdsordninger.

NLT ønsker å være et kreativt forum for utvikling av velferdsordninger, maskinsamarbeid og bygdetjenester.

HMS - helse, miljø og sikkerhet

Hvorfor skal du bry deg med det?

Helse

handler om å ha et arbeid som gjør at du er opplagt i fritiden også. At du kan komme "hel" og uskadd hjem slik at både du og familien får glede av deg og pengene som du sliter for hver dag.

Miljø

betyr at arbeidsplassen din er ryddig, trivelig og fri for støv, røyk og gass. Miljø betyr at arbeidsoppgavene er utfordrende og at du får høre det når du har gjort en god jobb. Miljø betyr å føle at en hører til og er med "på laget".

Sikkerhet

handler om å minske risikoen for ulykker. Det begynner med din egen innsats, at du tenker deg om og ikke tar sjanser.

De fleste bruker sikkerhetsbelte i bilen. Tenk sikkerhet på gården også!

Meld fra

Du må være aktiv og ikke overlate ansvaret til andre hvis du ser noe som er eller kan bli farlig. Meld fra med en gang og sørg for at lignende situasjoner unngås ved senere anledninger.

Yrkesstolthet og bevissthet om HMS hører sammen!

Forebygge

Vanligvis er det lett å se andres feil. Å si fra om ting som kan skape farlige situasjoner er ikke å sladre eller å kritisere, men å forebygge skader og ulykker. Dette er uttrykk for omtanke og et ønske om å forbedre arbeidsplassen. Dette er holdninger som både du og bonden tjener på. Husk, det er bondens arbeidsplass også!

Fjøstavle

Det er fra NLT utarbeidet en egen fjøstavle som viser en oversikt over viktige telefonnummer og hvor viktige HMS-redskaper er plassert på gårdsbruket. Denne bør være på plass i fjøset.

VARSLING - av ulykke

Nødnummer:

- Brann 110
- Politi 112
- Ambulanse 113

Opptre rolig og gi følgende opplysninger:

HVEM du er
HVA som har skjedd
HVOR det har skjedd
NÅR det skjedde
TELEFONNUMMERET du ringer fra

Sett deg nøye inn i beredskapsopplegget på bruket der du arbeider. Da er du forberedt i tilfelle noe skjer.

Sikre skadestedet og hindre at flere blir involvert i ulykken.

Sett opp varsel trekant om det er en trafikkulykke.

Bring de skadede i sikkerhet ved brann og eksplosjonsfare.

BRANN - ta ansvar

Hvis du oppdager brann må du ta ansvar for å gjøre de riktige tingene:

- ▲ varsle og hjelpe andre som er i faresonen
- ▲ prøv å slokke brannen
- ▲ lukk vinduer og dører
- ▲ varsle brannvesenet
- ▲ forsøke å begrense brannens videre utvikling

Skaff deg oversikt over hvor brannslanger og brannslukningsapparat er på denne gården, før det brenner!

Gjør deg kjent med bruken av brannslukningsapparat.

Bruk riktig brannslukningsapparat. Hva er det som brenner?

Angrip roten av flammene slik at slukkemiddelet treffer brannsonen.

Brannslukningsapparat

Godkjente apparater skal ha tydelig merking som viser hvilke typer branner de er beregnet for.

A-apparat:

BRANN I TRE, PAPIR OG TEKSTIL

B-apparat:

BRANN I BENSIN, OLJE OG GASS

E-apparat:

BRANN I ELEKTRISKE ANLEGG

ABE-apparater slukker branner i de fleste materialer, og egner seg f.eks på byggeplasser.

CO₂ -apparater er merket BE. De egner seg best ved brann i bensin, olje, gass og elektriske anlegg. Er lite egnet ved brann i tre, papir og tekstil.

Bruk ikke vann på brann i elektriske anlegg!

Heng ikke brukte brannslukningsapparater tilbake på plass. De må leveres inn for påfylling.

Forholdsregler for å unngå brann

- ▲ Barn og fyrstikker hører ikke sammen.
- ▲ Ikke brenn gress og avfall nær hus.
- ▲ Sørg for riktig bruk og vedlikehold av elektrisk utstyr, traktor osv.
- ▲ Vær forsiktig ved bruk av vinkelsliper, sveiseapparat og annet arbeid som krever høy varme. Sørg for å ha brannslukningsapparat tilgjengelig.
- ▲ Pass på når du tømmer aske. Avkjøl med vann.
- ▲ Lær deg å bruke slukkeutstyr og vit hvor du finner det. (Fjøstavle)
- ▲ Renhold og orden er godt brannvern.
- ▲ Skaff deg oversikt over rømningsveger for folk og husdyr. (Fjøstavle)
- ▲ Sett deg inn i kriseplanen på bruket.

FØRSTEHJELP - redder liv

Det vil ofte gå en viss tid før kvalifisert personell kan ta seg av og behandle den som er kommet til skade. I dette tidsrommet er det svært viktig at den skadde får hjelp.

God førstehjelp handler først og fremst om å

- redde liv
- forhindre varige skader
- lindre smerter

SNAKK TIL – SE PÅ – VURDER – TA PÅ. Hva er livstruende? Hva kan vente?

Skaff deg oversikt

Det er viktig at du danner deg et bilde av hva som har skjedd. Det gir ofte en pekepinn på hvilke skader som kan ha oppstått.

Hvis du er den første som kommer til skadestedet, skal du gi førstehjelp. Du skal opptre rolig, bestemt og gi oppgaver til andre som kommer til.

Tilkall hjelp! Ring 113!

UNDERSØKELSER

Bevisstheten

Snakk til den skadde. «Er du våken?» Se om han er våken, uklar e.l. Sjekk om han reagerer på smerte (klyp). Det er viktig å legge merke til forandring i bevisstheten.

Pust

Legg øret ned til den skaddes munn. Føl og lytt etter pust. Normalt trekker vi pusten 12 - 15 ganger pr. minutt.

Huden

Er pasienten kald, klam, blek og kaldsvettende kan det være tegn på sviktende blodsirkulasjon. (Sjokk, sirkulasjonssvikt).

Blødninger

Kommer blodet støtvis er det pulsåreblødninger. De kan være dødelige og må stanses raskt ved trykk og heving av det blødende stedet.

En person som er kommet til skade må passes på. Skader kan plutselig forverre seg og da trengs det mer førstehjelp. Den skadde trenger dessuten at noen beroliger og støtter.

Lærer du deg førstehjelp vil du føle deg mer sikker om du skulle komme opp i en ulykkessituasjon.

LIVREDDENDE FØRSTEHJELP - noen hovedpunkt

Sjekk bevissthet

Sjekk om pasienten reagerer på tilrop og forsiktig risting. Hvis ikke: **Rop på hjelp!**

Normalt? Sideleie

Legg pasienten i sideleie bare hvis pusten er normal etter ett minutt. Fortsett observasjon av pusten.

Ikke normalt? Bevisstløs?

Hvis pasienten *ikke puster normalt*, eller slutter å puste normalt og er bevisstløs: **Ring 113** og skaff hjelp. Hvis mulig få noen andre til å ringe 113.

Kvelning?

Dersom årsaken til ulykken er kvelning, drukning e.l. Gi 5 innblåsninger først. Hvis ikke:

Start HLR 30:2

Start HLR med **30 brystkompresjoner** og deretter 2 innblåsninger.

Kompresjonene

Trykk midt på brystet. Oftest er det midt mellom brystvortene. Bruk begge armer. Brystkompresjonene bør være 4-5 cm dype med en takt på 100 i minuttet.

Innblåsinger

Hver innblåsning skal ta ca 1 sek. Fortsett 30:2 til hjelpen kommer.

Stanse store blødninger

- ✓ Trykk direkte mot der det blør
- ✓ Hev det blødende stedet
- ✓ Legg på en trykkbandasje - en fast gjenstand i et tørkle e.l. som snøres fast mot der det blør

Avrivning av arm eller ben

Ved slike skader kan omsnøring benyttes. Legg omsnøringen så nær skaden som mulig. Bruk bredt bandasjemateriale. Fest en pinne el. l. i sårbandasjen og vri rundt slik at den strammer godt.

Forebygge sirkulasjonssvikt (sjokk)

Ved store væsketap ved f.eks blødninger eller brannskade bør du forebygge svikt i blodsirkulasjonen.

- ✓ Stans den ytre blødningen
- ✓ Legg pasienten flatt
- ✓ Hold pasienten varm

Ta forholdsregler ved mistanke om brudd eller skader i nakke og rygg – det viktigste er likevel å redde liv!

FORURENSNING - vern om miljøet

Et moderne gårdsbruk har som andre bedrifter ansvar for å unngå forurensning av miljøet. Gården skal ha en målsetting og en tiltaksplan mot forurensning. Vi snakker her om avfallsbehandling, punktutslipp, røyk- og gassutslipp, jorderosjon. osv. Forurensningsloven legger ansvaret i kroner og øre på den som er ansvarlig for forurensningen.

Akutte tilfeller, rutiner

Som avløser må du gjøre deg kjent med hva du skal gjøre i akutte tilfeller, og du må kjenne til gårdens rutiner for avfallshåndtering. Oppsamling av avfall, brenning av søppel osv. er i dag forbudt.

Alle har ansvar

Hver for oss må vi passe på at vi ikke tømmer spesial- og problemavfall hvor som helst. Det skal samles inn og leveres til godkjente avfallsdeponi. Pass på at spillolje, rester av sprøytevæske, batterier, medisiner o.l. ikke blir kastet slik at det skader naturen, eller at mennesker og dyr kan bli skadet av det.

Akutt forurensning

Det kan være snakk om store eller små utslipp. F.eks. fra gjødselkjellere, melkerom, pressaft fra silo eller lagerplasser for rundballer eller lekkasjer fra kloakkanlegg.

Bakterievekst

Mye av dette er lett nedbrytbart organisk materiale som kan føre til eksplosiv bakterievekst i vann dersom temperatur og forhold ellers er gunstig. Det blir en forråtnelse som vi både kan se og lukte og kan være svært ødeleggende for små vann og vassdrag.

Begrens skadene

Orienter gårdbrukeren om det som har skjedd, og prøv å begrense skadene ved f.eks å legge på sagflis eller annet som kan absorbere lekkasjen. Prøv å tette lekkasjen om det er mulig.

PENICILIN - skal ikke i melketanken

Du må være nøye med å melke dyr som er under behandling med penicillin i separate spann. Antibiotika på melketanken er en alvorlig tabbe som har store økonomiske konsekvenser for bonden.

Dersom du har mistanke om at det er antibiotika i melken, skal den betraktes som antibiotikamelk.

Dette skal du gjøre

- ✓ Ta alltid kontakt med bonden når du tror du har fått antibiotika på tanken.
- ✓ Dersom bonden ikke er tilgjengelig, må du ta kontakt med meieriet der produsenttjenesten forteller deg hva du skal gjøre.
- ✓ Det skal tas prøver av melken i tanken.

BESKYTTELSE - personlig verneutstyr

Du kommer langt med omtanke og forsiktighet. Verneutstyr sees ofte på som tungvinte greier som bare er i veien. Men tenk over hva som kan skje dersom du ikke hadde brukt verneutstyret i en aktuell situasjon.

Tilrådelig

I arbeidet som avløser er det normalt ikke påbudt å bruke verneutstyr, men når du skal utføre visse arbeidsoppgaver er det tilrådelig og av og til påbudt.

Se til at alt personlig verneutstyr er CE-merket.

Arbeidstøy/fottøy

Å ha gode og solide arbeidsklær er også med på å beskytte deg til en viss grad. Solid og helt arbeidstøy beskytter deg mot rifter og skrubbsår. Flenger og hull kan lett føre til at du for eksempel hefter deg fast i ting eller blir viklet inn i maskiner og utstyr som er i bevegelse. Ved husdyrstell er det alltid en risiko for tråkkskader. Vernesko bør brukes.

Unngå smitteoverføring

Vær nøye med at du møter opp med rene klær og fottøy når du starter arbeidet på en "ny" gård. Dette er viktig for å hindre smitteoverføring. Avløseren er normalt ansvarlig for vasking av sitt eget arbeidstøy.

Avløser profil

Trenger du arbeidstøy så ta kontakt med avløserlaget. Det er utarbeidet egen profil for arbeidstøy til avløsere, bruk denne og vær med på å profilere yrket.

Vernebriller

Du skal bruke vernebriller hvis du arbeider med redskaper der det er fare for sprut eller gnister. F.eks. vinkelsliper, håndtering av syre eller andre etsende stoffer.

Vernebriller bør ha sidebeskyttelse. Ved sveising anbefales ansiktsskjerm. Alminnelige briller må ikke betraktes som vernebriller.

Støy

Hørselvern skal brukes om det er mye støy der du arbeider. Du kan pådra deg varig hørselsskade gjennom langvarig belastning, selv ved lavere støynivåer. Kraftig støy kan være skadelig selv ved kortvarig belastning.

Dersom det er så mye støy at du ikke kan oppfatte en vanlig samtale på en meters avstand skal du bruke hørselvern.

Det er bondens ansvar å sørge for at det er hørselvern tilgjengelig. Det skal være skilt ved inngangen til rom der støynivået er uforsvarlig høyt. Ved støynivå over 85 dB skal det alltid brukes hørselvern.

Vernehjelm

Beskytt hodet med vernehjelm i byggeperioder eller under arbeid der det er fare for å få gjenstander i hodet.

Støv

Støv fra husdyr, høy, korn, kraftfôr, jord o.l. er et stort arbeidsmiljøproblem. Støv kan gi akutte reaksjoner og kroniske lidelser. Bl.a. eksem, allergier, astma og bronkitt.

Forebygg

Muggent støv kan gi influensaliknende reaksjoner (allergisk lungebetennelse). Rengjøring og avsug er forbyggende tiltak mot støveksposering. Opphold deg kortest mulig tid i områder med mye støv.

Bruk åndedrettsvern hvis andre tiltak ikke er mulige.

Vernemaske/åndedrettsvern

Du skal bruke vernemaske dersom luften kan inneholde helsefarlige gasser eller støv.

Det er to typer åndedrettsvern:

- Med støv og/eller gassfilter.
- Med tilførsel av friskluft eller pressluft.

Støvfilter

<i>Grovt støv</i>	P1 (2a-IIa) beskytter mot ufarlig støv.
<i>Fint støv</i>	P2 (2b-IIb) beskytter mot steinstøv, kull, sliping mm.
<i>Særlig fint støv</i>	P3 (2c-IIc) beskytter mot giftig, meget giftig, kreftfremkallende, og annet farlig støv eller partikler.

NB! Støvfilter er ikke gassfilter. Gassfilter er ikke støvfilter. Kombifilter kan benyttes om det er fare for støv og gass samtidig.

Gassfilter

Sørg for at filtermasken tetter rundt nese og munn. Masken skal brukes sammen med filter som er tilpasset den typen gass du kan bli utsatt for.

GRÅ (B) Sure gasser, klor, hydrogencyaind (blåsyre), tømning av gjødselkjellere
GRØNN (K) Spesielt beregnet på ammoniakk

Om gass, se under

KJEMIKALIER - farlige stoffer

Helsefarlige og giftige stoffer

Vi vil helst unngå farlige stoffer i arbeidsmiljøet. Dersom det ikke lar seg gjøre å fjerne disse, er det nødvendig å bruke rett åndedrettsvern og bekledning som beskytter.

Husk at bruk av kjemiske stoff kan gi eksem, allergi eller skader på indre organer. Det kan være ved svelging, innånding eller ved å få stoffet på huden.

VÆR FORSIKTIG OG BRUK VERNEUTSTYR!

Bruk og oppbevaring

Bonden har ansvaret for at giftige og andre helsefarlige stoffer blir brukt og oppbevart forsvarlig. Etiketten og produktbladet gir opplysninger om oppbevaring osv. Skapet eller rommet skal være tydelig merket med giftmerke.

Sprøytesertifikat

Plantevernmidler krever autorisasjonskurs for den som skal arbeide med disse stoffene. Sørg for at du vet hvor du skal finne verneutstyr, hansker, briller og klær når du skal arbeide med slike stoffer.

Gjør rent sprøyteutstyr, arbeidsklær og deg selv etter sprøyting. Ta en dusj.

Vit hva du arbeider med

Etsende stoffer kan gi øyeblikkelig skade om de kommer i kontakt med øyne eller hud. Andre kjemikalier kan være giftige eller kreftfremkallende. Når du skal arbeide med helsefarlige stoffer må du kjenne risikoen ved bruk av disse stoffene og hvordan skader kan unngås.

Produktblad

Opplysninger om helseskadelige stoff skal være lett tilgjengelige i form av produktblad skrevet på norsk. Produktblad gir opplysninger om bruksmåter, helserisiko, førstehjelp, branntekniske opplysninger o.l.

Les produktbladene nøye før du starter arbeidet

GASS - er livsfarlig!

- ✓ Hovedregelen ved fare for gass er alltid å lufte, åpne dører og vinduer og/eller bruke vifter.
- ✓ Pass særlig godt på barna når arbeid med silolegging og gjødselkjøring foregår.

Gå aldri inn før det er godt utluftet.

Gjødselgass

Gass som dannes i gjødselkjelleren, blir helsefarlig når den blir frigjort ved for eksempel omrøring eller tømning av gjødselkjelleren. Husk å åpne dører og vinduer i husdyrrom i god tid før slikt arbeid skal gjøres.

Gå ikke inn i fjøset om du ser at dyra blir dårlig av gjødselgass!

De viktigste gjødselgassene er hydrogensulfid (H₂S), metan (CH₄), og ammoniakk (NH₃).

Silogass

Det utvikler seg raskt karbondioksyd (CO₂) i nylagt silofôr. Vær særlig på vakt mot gasser når det tas pauser i innleggingen. Tragiske ulykker har hendt med barn som leker i siloen mens arbeidsfolket har vært inne til middagspause.

Uten lukt og farge

CO₂ er en tung, fargeløs gass uten lukt. Den fortrenger luft og legger seg langs de laveste nivåene i rommet. En kan finne svært høye konsentrasjoner av CO₂ også i uåpnede siloer.

Ammoniakkbehandlet halm

Ved åpning av bunter med ammoniakkbehandlet halm kan det også oppstå store konsentrasjoner av gass (NH₃). Det anbefales at du bruker åndedrettsvern når du åpner slik halm. La halmen ligge og lufte seg en god stund før fôring.

Ammoniakk kan virke akutt irriterende på slimhinner i øyne, nese og halsen.

Nitrøse gasser

Det forekommer to typer gass i siloer og av og til også i rundballer. Dette er karbondioksyd (CO₂) og nitrøse gasser (NO_x). De er tyngre enn luft, har rødbrun farge og stikkende lukt. Nitrogendioksyd (NO₂) er dødelig ved en konsentrasjon på 0,02%.

Kontakt lege umiddelbart ved mistanke om kontakt med nitrøse gasser.

Kvelning

Selv lave konsentrasjoner (7%) av CO₂ vil føre til kvelning etter kort tid. Stiger konsentrasjonen (til over 20%) kan ett inn-pust være dødelig. Det oppstår total lammelse av åndedretsorganet og sentral-nervesystemet, og hjertet stanser.

Symptomer

Symptomer på silogassforgiftning er tung pust og kvalme, hoste med rødt skummende slim og bevisstløshet. Dette skjer på svært kort tid.

Få personen ut i frisk luft så fort som mulig.

Ring 113!

Ventilasjon

Fôret må jevnes og pakkes så snart som mulig etter innlegging. Det er viktig å sørge for skikkelig ventilasjon av låve og fôrsentral 1 - 2 uker etter innlegg. Selv etter så lang tid, er det en viss fare for gass.

Gassmåler

Utstyr for måling av gasskonsentrasjon kan lånes ut. Kontakt avløserlaget for informasjon.

Luft godt ut. Åpne luftelukene og/eller bruk silovifte. Den monteres på toppen av siloen og blåser evt. gass bort. Vær sikker før du går inn i siloen.

SYRE - etsende stoff

Maursyre

Ensileringsmidler er for en stor del sterkt etsende. De fleste inneholder mye maursyre. Maursyre ligner på vann, den er blank og flyktig, med skarp lukt.

Oppbevares forsvarlig

Pass på kannene og at korken er godt skrudd igjen etter bruk. Kanner med maursyre bør oppbevares innlåst. Sørg for at barn ikke får tilgang til kannene.

Alltid verneutstyr

Bruk alltid verneutstyr når du skal håndtere maursyre. Øyevern, hansker og støvler. Bruk klær som dekker huden. Ha alltid sprut-flaske med rent vann eller øyeskyllevæske tilgjengelig. Gjør deg kjent med produktblad med informasjon om midlene og behandling ved skader.

Førstehjelp ved etseskader

Har du fått sprut eller søl av syre på deg, må du straks skylle med store mengder vann. Ta av tilsølte klær umiddelbart. Rull deg evt. i gresset om du ikke har nok vann tilgjengelig.

Etseskader skal behandles som brannskader. Kontakt lege for videre behandling.

- ✓ Er såret større enn en hånd: ring øyeblikkelig hjelp 113.
- ✓ Bruk store mengder lunkent vann.

Indre skader

Ved svelging - drikk umiddelbart rikelig mengder melk eller vann som nøytraliserer. Ikke fremtving brekning, det vil forverre situasjonen. Indre skader kan oppstå ved etsing selv om det ikke kjennes med det samme.

Hjertemassasje kan behøves ved større skader. Ring 113.

PASS DEG - for fallulykker!

Fall er årsaken til over 60% av dødsulykkene i driftsbygninger. Halvparten av dette er fall i tilknytning til arbeid i silo. Pass deg for tomme siloer, stiger, åpne luker og trapper. Du kan ikke regne med å overleve alvorlige fallulykker. Og den som gjør det, må regne med at fremtiden blir usikker på grunn av skadene.

Store skader

Å falle fra 4 - 5 m gir de samme skadene som vi ser ved trafikkulykker:

- ✓ store hodeskader
- ✓ knuste hofte- og bekkenparti
- ✓ knuste albuer, ankler og føtter

Forholdsregler mot fall

- ✓ unngå å klatre eller balansere
- ✓ pass på at det er sikre rekkverk
- ✓ sikre stiger og ledere
- ✓ bruk godt fottøy
- ✓ hold gulv, trapper og gangveger sklisiske og ryddige
- ✓ bruk fallsikringsutstyr i høyden (sele og fangline)

PASS DEG - for traktorulykker!

Alt for mange ulykker i landbruket har sammenheng med bruk av traktor og maskiner.

Typiske ulykkessituasjoner er:

- ✓ velt og steiling
- ✓ påkjøring og overkjøring
- ✓ påkobling og bruk av redskap

Mange av ulykkene har hatt fatal utgang og de kunne vært unngått med litt omtanke.

Det er mange eksempler på at folk har blitt lemlestet eller har mistet livet ved at klær har viklet seg inn i roterende maskiner, traktoren har veltet over dem eller at barn har lekt bak traktoren og blitt overkjørt.

Hold barna unna når du skal arbeide med traktor! Bruk sikkerhetsbelte når du kjører.

- ▲ Stopp traktoren når du skal utføre vedlikehold og reparasjoner.
- ▲ Kraftoverføringsaksel skal ha forskriftsmessig vern. Skift det ut når det blir ødelagt
- ▲ Sørg for at du får opplæring før du starter arbeidet!

HUSDYR - vær oppmerksom!

Arbeid med husdyr er årsaken til 20 % av personskadene i landbruket. Tråkk-, stanging-, klem- og bittskader er typisk. Glatte gulv og "snublefeller" ute og inne er også ulykkesfaktorer i tilknytning til arbeid med husdyr. Det er helst under flytting av dyr, fôring og melking at ulykker og uhell skjer.

Når du arbeider med eller oppholder deg sammen med dyr må du være oppmerksom!

Gode råd til røkteren:

- Ta hensyn til dyras reaksjonsmønster.
- Sett deg inn i de faste rutinene som dyrene kjenner.
- Tenk gjennom og forbered håndteringen.
- Bruk vernesko /støvler med godt mønster.
- Bruk sparkebøyle på kua når det er nødvendig.
- Ikke bruk løsthengende klær – kjeledress/overall er best.
- Ta deg god tid og vær rolig. Er du stresset, stresser du dyra også.
- Unngå å være aleine ved flytting av okser.
- En bør ikke være aleine med okse på beite.

HELSE - tenk helse når du jobber

Belastningslidelser

Ta hensyn til deg selv og andre som jobber på gården. Lytt til kroppen din! Nakkesmerter, skulder- og ryggplager o.l. kan være et varsko om at noe kan være galt i arbeidssituasjonen din.

Stopp opp

Senk skuldrene og tenk deg om. Er det noe du kan gjøre for å bedre situasjonen? Hvis du fortsetter som før kan det utvikle seg til varige plager.

God helse

Det må være lov også for folk som arbeider i landbruket å bli pensjonist med helsen i behold. Den tiden er definitivt over da merket på en god arbeidskar var vond rygg og ødelagte knær!

God planlegging og tilrettelegging er en god og billig måte å forebygge belastningslidelser på. Vis omtanke, vær føre var og begynn med det viktigste.

Ha dette i tankene når du arbeider:

- Sørg for gode arbeidsstillinger
- Gunstig arbeidshøyde
- Gode plassforhold
- God plass gir mulighet for varierte arbeidsstillinger
- Unngå brå eller uventet belastning
- Fjern snublefeller og unngå glatte gulv
- Vurder vekt før du løfter
- Unngå å måtte hoppe og lignende.
- Bruk gode sko eller støvler
- Avbryt ensformig arbeid
- Bytt på arbeidsoppgavene når dere er flere sammen
- Utfør arbeidet nærmest mulig kroppen
- Fjern hindringer slik at du kommer godt inntil
- Sitt så nært inntil juret som mulig når du melker
- Unn deg 5-minutter pause innimellom

Trivsel

Trivsel reduserer faren for belastningslidelser. Når du trives på jobb slapper du av og muskelspenningene blir mindre.

Se rundt deg, det er mye trivelig i arbeidet med dyr, jord og natur. Er du bevisst på dette og gleder deg over det positive, vil det være godt for helsen din.

Omtanke

Bonden har ansvar for å gjøre arbeidsplassen din trygg, sikker og trivelig.

Du bør også bidra til dette med din omtanke, samarbeid og innsats. Dette er motiverende for begge parter for å gjøre en god jobb og bli gode arbeidskamerater.

INTERNKONTROLL - mål

“Internkontrollforskriften” fra 1992 krever at det blir formulert mål for arbeidet med HMS for virksomheter med ansatte.

Gården skal være en trygg og trivelig arbeidsplass. Ingen skal skade seg eller bli syke av å arbeide her. Barna våre skal ha et trygt og godt oppvekstmiljø.

SIKKERHETSOPPLÆRING OG DOKUMENTASJON FARLIGE MASKINER OG UTSTYR

Forskrift om bruk av arbeidsutstyr,

“Bruksforskriften”, setter krav til praktisk og teoretisk opplæring i bruk av særlig farlige maskiner og teknisk utstyr. Det skal gis opplæring i sikker bruk, vedlikehold og kontroll av utstyret. Som arbeids- eller oppdragsgiver er det bondens ansvar at du har fått opplæring, før du blir satt til å utføre arbeidet.

Kvittering

Det skal dokumenteres at opplæring er gitt med en kvittering for hver enkelt maskin.

Kompetanse

Ta vare på kvitteringene og bruk dem for å dokumentere din kompetanse overfor senere arbeidsgivere og til Arbeidstilsynet. Avløserlaget kan informere deg og skaffe deg skjema til dette.

Hvem kan lære deg opp

Opplæringen på utstyr som krever særlig forsiktighet ved bruk, kan i mange tilfeller gis og dokumenteres av bonden/arbeidsgiveren selv. Ellers må du gå på godkjente kurs eller skoler.

Ingen kan pålegge deg å bruke særlig farlig arbeidsutstyr med høy ulykkesrisiko, som f. eks. motorsag, uten at du først har fått forskriftsmessig sikkerhetsopplæring.

Det vanligste utstyret kan bonden gi deg opplæring i:

- Traktor med tilkoblet/uten tilkoblet utstyr.
- Kjedesager.
- Mobile maskiner for jord- og skogbruk (eks. skurtresker).
- Løfteinnretninger for gods (eks. silotaljer).
- Vinsj og vinsjeutstyr.
- Løfte- og stablevogner for gods.
- Løfteinnretninger for personer/personløftere.
- Trallebaner og maskiner som går eller trekkes i føringer.
- Hengestillas.
- Spikerpistoler, vinkelslipere, vedklyver, høytrykksspyler o.l.

Disse må dokumenteres fra skoler eller godkjente kurs: (sertifisering)

- Bro- og traverskraner.
- Truck med permanent førerplass.
- Masseforflytningsmaskiner med større effekt enn 15 kW (gravemaskiner, hjullastere).
- Lastebilkranner med større kapasitet enn 2 tonnmeter.
- Tårnkranner, mobilkranner og portalkranner.

AVLØSER - allsidig erfaring

Landbruket i Norge er i dag en stor og viktig arbeidsplass. Flere titalls tusen personer arbeider som avløserer i landbruket. En avløser skal kunne ta over nødvendig arbeid på gården når brukeren selv av ulike grunner ikke kan utføre arbeidet. Dette kan være når bonden skal ha ferie- og fritid eller må ta seg fri på grunn av sykdom eller av andre grunner.

- en interessant, ansvarsfull og variert jobb

Erfaring

Alle som er fylt 15 år kan arbeide som avløser. Arbeidsmiljøloven setter noen begrensinger på hvilke arbeidsoppgaver man kan gjøre før man fyller 18. Som avløser får du en interessant, ansvarsfull og variert jobb. Det blir lagt vekt på at du er pålitelig og at du har nødvendige kunnskaper om stell av dyr og gårdsarbeid. Gjennom jobben som avløser får du allsidig erfaring og praksis som kommer til nytte om du for eksempel skal drive egen gård i fremtiden. Eller om du skal ta utdanning i naturbruk.

Hel- eller deltidsjobb

Mange er avløserer på heltid, gjerne i en avløserring. De fleste avløserer har imidlertid dette som deltidsarbeid. Det kan være oppdrag i helger og ferier, i onner eller som familieavløserer på egen hjemgård.

Avløserplan

I en avløserring er det vanlig at avløseren arbeider etter en plan med 10 dager arbeid og 4 dager fri. Det blir da arbeid annenhver helg. Med slik arbeidsturnus er arbeidstiden i gjennomsnitt 35,5 timer i uka.

Deltid

Deltidsavløserer arbeider etter 37,5 timers uke. Det er viktig at det blir satt opp en plan for arbeidet enten du er ansatt i en ring eller arbeider deltid. Slik planlegging gjør det enklere for både bonden, for deg som avløser og for avløserlaget.

AVLØSERLAGET - ditt kontor

De fleste bønder i Norge er medlem i et avløserlag. Lagene er organisert av bøndene selv, med eget styre og vedtekter. Avløserlagene administrerer og organiserer avløsertjenestene for bønder. De er bondens "sikkerhetsnett" når det er behov for arbeidskraft og kan gi råd og veiledning om personalbehandling og om velferdsordningene i jordbruket.

Personalkontor

Avløserlagene har arbeidsgiveransvar for avløserne og har dermed personalansvar for deg som ansatt avløser. Det er avløserlaget som betaler ut lønn og holder orden på avtaler, ferie og turnusplaner for deg. Selvfølgelig i nært samarbeid med den eller de bøndene du arbeider for.

Kurs

Avløserlagene arrangerer kurs både for nybegynnere og viderekommende etter behov. Opplæring får du også av den/de bøndene du skal arbeide for.

Timelister og lønn

Avløserlaget vil gi deg timelister der du skal føre opp alt arbeidet du gjør hos den eller de bøndene du arbeider for. Her kan du også føre på hvor mange kilometer du har kjørt i forbindelse med arbeidet. Husk å fylle ut hvor du har kjørt. Er du i tvil så spør på kontoret om hvordan du fyller ut og hva du har rett på. Det er denne timelista som er grunnlaget for lønnsutbetalingen fra avløserlaget.

Underskrifter

Husk alltid at både bonden og du selv må skrive under på lista før du leverer den til avløserlaget.

Ansettelsesavtale

Når du blir ansatt som avløser skal du få en skriftlig avtale. Dette er en personlig avtale mellom deg og arbeidsgiveren din. Lønn, kjøregodtgjørelse og andre forhold rundt ansettelsen bør være avtalt mellom deg, avløserlaget og bonden før du begynner.

Avtalen skal være skriftlig og det er bestemte regler for hva den skal inneholde:

- ✓ Arbeidssted, arbeidets art, arbeidstid, tiltredelsesdato, lønn, ferie og opplysninger om prøvetid og frister for oppsigelse skal være med.
- ✓ Opplysninger om gjensidig taushetsplikt bør stå i avtalen. Det samme gjelder at nødvendig verneutstyr må brukes ved arbeidsoppgaver som krever det.
- ✓ Det bør også henvises til gjeldene tariffavtale og eventuelt arbeidsreglement.
- ✓ Ansettelsesavtalen skal være underskrevet av begge parter, og dere skal ha ett eksemplar hver.
- ✓ Sammen med en ansettelsesavtale foreligger det også ofte en arbeidsinstruks.

Kortvarige arbeidsforhold

Ved tidsbegrensede arbeidsforhold skal det fylles ut en midlertidig arbeidsavtale, som du kan få ved å henvende deg til laget eller bonden. Denne gjelder ved kortvarig arbeidsforhold der det ikke foreligger annen skriftlig avtale.

Sluttattest

Når du slutter skal du få en skriftlig sluttattest som inneholder opplysninger om hvor lenge du har vært ansatt, hva arbeidet har bestått i, og hva som er årsaken til at du slutter.

Taushetsplikt

Som avløser får du ansvar for livsgrunnlaget til bonden. Når du utfører arbeidet får du kunnskap om bondens drift og andre personlige forhold. Alle som gjennom sitt arbeid får tilgang til personlige opplysninger, har taushetsplikt. På samme måte har også bonden taushetsplikt om dine personlige forhold. Dette er altså et gjensidig forhold som må respekteres av begge parter.

Brudd på taushetsplikten er en alvorlig sak i et ansettelsesforhold

Ferie-, fritid og feriepenger

Du har krav på ferie- og fritid som alle andre arbeidstakere. Dette er regulert av arbeidsmiljøloven og ferieloven. Vær oppmerksom på at retten til ferie/fritid ikke er det samme som retten til feriepenger.

Grunnlaget for feriepenger i året, er det du har tjent deg opp i det forutgående kalenderåret.

ÆRLIGHET - gir god kommunikasjon

Konflikter

Uenighet og uoverensstemmelser oppstår fra tid til annen på alle arbeidsplasser. Dersom det oppstår problemer er det viktig å ta dette opp direkte med den det gjelder så snart som mulig. En åpen og ærlig tone er viktig. Det er ikke alltid at dette lykkes og arbeidsklimaet kan da bli vanskelig.

Ta opp saken

Hvis du ikke når frem hos den bonden du arbeider for, eller du ikke tør ta opp problemet, bør du snarest ta kontakt med avløserlaget. Her får du råd om hva du kan gjøre. Avløserlaget kan også hjelpe til med å løse problemene ved å stille opp til samtaler.

Kollegaer

I en avløserarbeidssituasjon er det ofte bonden, som er din overordnede, som også blir din arbeidskamerat.

Kontakt

På denne måten er avløseryrket et ensomt yrke. I en slik situasjon er det viktig å ha god kontakt og kunne kommunisere godt.

Tillit

Dette gjelder selvfølgelig også for bonden selv. Når dette lykkes og en får god kontakt og tillit, kan bonden og hans familie trygt overlate gården til deg.

Åpenhet

Det er blitt sagt at: "Det tomrom som oppstår ved mangel på kommunikasjon, vil raskt bli fylt opp med rykter, sladder og vås." Ta derfor opp det som er vanskelig så fort som mulig, men gjør dette på en ordentlig måte som blir akseptert og ikke oppfattet som kritikk eller strebing.

Bli ikke irritert om andre sier fra om farlige handlinger eller irrettesetter deg. Ofte er dette et uttrykk for omtanke og et ønske om å bedre både din og egen situasjon.

RETTIGHETER - og plikter

Arbeidstakers rettigheter og plikter ved sykefravær o.l.

Sykepengeordningen gir alle arbeidstakere rett til sykepenger tilsvarende 100% av brutto arbeidsinntekt fra første hele fraværsdag ved sykdom.

Meldeplikt

Du plikter å melde fra om fraværet til arbeidsgiveren (avløserlaget) første fraværsdag og at det skyldes sykdom.

Dette er et vilkår for å ha rett til lønn under sykefraværet.

Det må også gis melding til den aktuelle bonden/oppdragsgiveren som skal ha arbeid utført. Avløserlaget bør prøve å skaffe en vikar.

Egenmelding

Egenmelding kan benyttes de første tre dagene av sykefraværet. For å kunne bruke egenmelding må du ha vært ansatt minst to måneder og hatt oppdrag de siste 14 dagene.

Egenmelding må gis senest første fraværsdag innen arbeidsdagens slutt.

Avløserlaget har skjema for egenmelding, men du kan også gi egenmelding muntlig. Du kan bruke egenmelding fire ganger i løpet av 12 måneder. Ved misbruk kan du miste retten til å bruke egenmelding

Sykemelding

Legeerklæring/sykemelding skal fremlegges når fraværet går ut over tre kalenderdager. Bruk av egenmelding og sykemelding er regulert av lov. Vær oppmerksom på at reglene kan endre seg.

REGLER - lov, forskrifter og ansvar

Vern for arbeidstakeren

Den som har arbeidstakerstatus i landbruket (landbruksvikarer, avløsere, røktere mm.) har det samme vern som andre arbeidstakere når det gjelder sikkerhet, arbeidstid, ansettelse, oppsigelse, lønn, permisjoner osv. Dette er regulert av arbeidsmiljøloven (AML).

Personalansvar, arbeidsgiver

Som arbeidsgiver er det avløserlaget som er ansvarlig for lovens kontraktsvern. Det er altså avløserlaget som er din motpart i kontrakter, ansettelsesavtaler osv. Likevel må du ha avtalt arbeidsplan, turnus og lignende med den eller de bøndene du skal arbeide for.

Arbeidsledelse

Det er bonden som er din nærmeste overordnede på gården. Han/hun skal legge arbeidet til rette og gi deg de opplysningene du trenger for å kunne utføre jobben. Dette vil variere fra bruk til bruk og du må kunne tilpasse deg ulike måter å utføre arbeidet på.

Ansvar

Bonden har ansvaret for at arbeidsmiljøet på sitt bruk er i samsvar med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven. Han skal legge forholdene til rette slik at du som avløser ikke utsettes for fare og sørge for nødvendig opplæring og informasjon.

Farlige forhold

Du skal forvente at bonden følger opp saken om du melder fra om farlige eller risikofylte forhold.

Bonden er ansvarlig for:

- At silotaljen er sertifisert
- At traktor og redskaper er i forskriftsmessig stand
- At det tekniske utstyret er forsvarlig vernet og konstruert
- At aldersgrenser for bruk av maskiner og utstyr blir fulgt
- At farlige og giftige stoffer blir oppbevart forsvarlig
- At det er sikret mot fall og skader i bygninger og anlegg på gården
- At arbeidet blir tilrettelagt for å hindre belastningslidelser og -skader
- At en ikke blir utsatt for støv, gass og lignende som medfører helserisiko
- At nødvendig opplæring blir gitt
- At verneutstyr blir brukt når det er påkrevd
- At bestemmelsene om arbeidstid blir fulgt
- At arbeidsdagen blir organisert effektivt
- At avløserlaget får de opplysninger som trengs for å gi deg rett lønn, skattetrekk osv.

Arbeidstakerens ansvar

Du er pliktig til å medvirke til at det skapes et sunt og trygt arbeidsmiljø. du skal være aktiv og ikke overlate ansvaret til andre hvis du ser noe som er, eller kan bli farlig. Meld fra med en gang og sørg for at farlige situasjoner unngås ved senere anledninger.

Leverandørens ansvar

De som produserer og leverer teknisk utstyr og innretninger, har plikt til å sørge for at dette er forsynt med vern og veiledninger slik at det kan brukes uten fare for skader eller ulemper og ubehag. De samme plikter har de som leier eller låner ut f.eks en traktor, fôrhøster eller annet utstyr.

Verneombud

Verneombudet er din tillitsvalgte i HMS-saker. Verneombudet skal passe på og si fra både oppover og nedover i systemet. Alle arbeidsgivere er pålagt å ha et eget HMS-apparat i alle ledd.

Representerer deg

Verneombudet skal være valgt av og blant de ansatte. Vedkommende har krav på opplæring for å kunne ivareta sine oppgaver. Verneombudet skal representere deg i HMS-saker overfor arbeidsgiveren (avløserlaget og/eller bonden).

Kan stanse farlig arbeid

Verneombudet har myndighet til å stanse en avløser fra å utføre arbeid som vurderes som farlig for liv og helse.

Dine interesser

Verneombudet er valgt for å representere deg og ivareta dine interesser. Ha dette i tankene og ikke bli irritert dersom han eller hun tar opp ting direkte med deg!

KSL OG HMS - kvalitet i alle ledd

KSL – Kvalitetssystem i Landbruket

Landbruksdepartementet har lagt opp til at kvalitetssikring skal være en del av konkurransestrategiene for Norsk Mat.

Fra 1995 har landbruksnæringen selv tatt ansvaret for utviklingen av et kvalitetssikringssystem i landbruket, KSL. Det er et bredt samarbeid med de fleste aktørene i norsk landbruk, samvirkeorganisasjonene, faglagene, m.fl.

Styringsredskap

KSL er et styringsredskap for bonden og en dokumentasjon overfor kunden. Det krever at bonden som produsent kan dokumentere kvalitet på arbeid og produkter i alle ledd av sin produksjon.

Et ledd i kjeden

Som avløser er du en selvfølgelig del av denne kjeden, og du må ha nødvendig kunnskap om de ulike sidene ved produksjonen.

KSL-profilen

Norske landbruksprodukter skal:

- Være frie for skadelige rester av medisiner, plantevernmidler og andre fremmedstoffer.
- Være smittefrie, ha riktig utseende, smak og bruksegenskaper.
- Være produsert med god dyreomsorg.
- Være produsert på en miljøvennlig måte.
- Være produsert i et trygt arbeidsmiljø som sikrer god helse for yrkesutøverne

HMS er en viktig del av KSL

En trivelig og trygg arbeidsplass er for mange like viktig som god lønn! Bonden skal skaffe seg oversikt over forholdene, planlegge tiltak, gjennomføre og dokumentere at forbedringene er utført.

- ✓ Arbeidsmiljø
- ✓ Forurensning
- ✓ Brannsikring
- ✓ Sikkerhet på elanlegg

FORSIKRING - trygghet for alle parter

Forsikringer

Gjennom NLT har avløserlagene gode forsikringsordninger for sine ansatte og sin aktivitet. Ved å bruke avløserer fra avløserlaget er bonden forsikret mot tap, dersom avløseren er ansvarlig for om det skulle skje en skade under arbeidet. Skaden kan ikke være forårsaket ved et hendelig uhell. Dette er også en trygghet for avløseren. I tillegg til yrkesskade- og ansvarsforsikring som blir nærmere beskrevet under, kan avløserlaget også ha andre tilbud om forsikring til deg. Ta kontakt med kontoret for mer informasjon.

Yrkesskedeforsikring

Når du er ansatt i avløserlaget er du ivaretatt av lagets yrkesskedeforsikring. Den er lovpålagt og dekker tilfeller av yrkesrelaterte skader og sykdommer som du kan komme ut for i arbeidet ditt. Det er viktig at alle typer skader og sykdom blir registrert og meldt til forsikringsselskapet.

Eksempel på dekningsområder:

- Ervervsmessig uførhet (skade)
- Medisinsk invaliditet
- Ménerstatning (ved varig medisinsk invaliditet over 15%)
- Dødsfall

Selskapet dekker dokumenterte merutgifter som følge av skaden/sykdommen som ikke blir dekket av trygdekontoret.

Ansvarsforsikring

Avløserlaget har også ansvarsforsikring og underslagforsikring. Den skal dekke det erstatningsansvar som laget kan få som arbeidsgiver, for tap eller skader som brukeren kan bli påført, ved at du skulle gjøre en feil i arbeidet ditt. Om dette gir grunn til erstatning blir vurdert i hvert enkelt tilfelle. Det vil være avhengig av at det er et ansvarsforhold og at du kan lastes for skaden. Forsikringen dekker ting og personskade. Forsikringen dekker alle typer arbeid utført av personer ansatt i avløserlaget.

Eks. på skader forårsaket av ansatte som kan dekkes:

- personskader
  - skader eller sykdom på dyr
  - skader på avling eller produkt (penicillin i melk)
  - skader på eiendom eller utstyr
  - økonomisk tap som bonden vil få pga. skaden (tap av elitemelk, melkekvote med mer.)
  - skader på motorvogn, traktor og andre maskiner
- NB! Ved skade forårsaket av bil/traktor i bevegelse vil bilansvarloven gjelde.

Be avløserlaget ta kontakt med NLT ved tvilstilfeller

Skademelding

Hva skal du gjør i tilfelle skade?

- Gi avløserlaget informasjon om forholdet
- Fyll ut skademelding
- Legg ved nødvendig dokumentasjon
- Avløserlaget skal sende all dokumentasjon til NLT
- Ved yrkesskade/-sykdom må skademelding også sendes til trygdekontor

KRISEPLAN

Sørg alltid for at du vet hvor du finner førstehjelpsutstyr og brannslukningsutstyr når du kommer på bruket. Det er bondens ansvar at dette er i orden og tilgjengelig. Sett deg inn i beredskapsopplegget slik at du ikke må bruke unødig tid hvis en ulykke skjer! Snakk med bonden om dette!

ARBEIDSULYKKER KAN UNNGÅS!

Den beste måten å hindre arbeidsulykker på er å fjerne årsakene. Dersom du sier fra eller rapporterer om farlige arbeidsforhold, har bonden en mulighet til å vurdere hvert tilfelle og gjennomføre tiltak for å rette på det. Dermed også sikre sin egen og din arbeidsplass.

MELDING OM FARLIGE FORHOLD

Du bør si fra om du oppdager risiko for ulykker eller du opplever en nestenulykke. Selv om det gikk bra denne gangen bør du bidra til å hindre at det skjer igjen. Vi har laget et enkelt skjema som kan brukes til meldingen. Dette er ikke overvåkning, men et middel til å gjøre hverdagen tryggere for deg og de som du omgås i arbeidet ditt. Det gikk bra denne gangen, men du er kanskje ikke like heldig neste gang!

Noter det farlige arbeidsforholdet du oppdager. Foreslå gjerne hva som kan gjøres. Snakk med bonden om dette og lever rapporten til ham. Lever en gjenpart til avløserlaget.

Bonden har ansvar for å vurdere nødvendige tiltak. Du bør få en tilbakemelding fra bonden om hva som skal gjøres og når det skal gjennomføres.

Norske Landbrukstenester
Postboks 21
5486 Rosendal

telefon: 53 48 22 80
faks: 53 48 22 81
e-post: post@n-lt.no
www.landbrukstenester.no